

PABLO GARCÍA ACOSTA

LA MEVA BIBLIOTECA SOBRE SIMBOLOGIA RELIGIOSA

Pablo García Acosta és Doctor en Humanitats per la Universitat Pompeu Fabra, especialista en literatura religiosa baixmedieval i membre del Grup d'Investigació de la Bibliotheca Mystica et Philosophica Alois M. Haas, al qual pertanyen Rafael Argullol, Victòria Cirlot, Amador Vega i Ignasi Moreta, entre d'altres. També és docent a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Com ben sàviament els defineix Lluís Duch, els símbols són els mitjans del llenguatge que permeten l'home expressar i desitjar el que és absent. Així, en un context religiós, esdevenen instruments fonamentals per a assentar visions determinades del món, articular teofanies i permetre l'home de relacionar-se amb el diví. Hi ha diversos corrents intel·lectuals que sorgeixen al segle XIX, però que es desenvolupen fonamentalment al segle XX, que s'han interessat pel símbol i les seves possibilitats d'explicar l'home.

M'agradaria començar aquesta biblioteca tot recomanant una de les obres de referència en el nostre país per a l'estudi del símbol: el *Diccionario de símbolos* de Juan Eduardo Cirlot (Madrid: Siruela 1997). Aquest llibre encapçala la meua llista per diverses raons, entre les quals el fet que les seves entrades donen cabuda a una

sèrie d'autors fonamentals per a comprendre els desenvolupaments de la «ciència del símbol». Els seus articles, bellament redactats, inclouen visions que Jung, Coomaraswamy o Corbin van aportar als estudis de simbologia del segle XX. A més, aquesta *summa* assaja una aproximació al símbol que no es queda en el que és merament racional, sinó que aprofundeix en el que les imatges tradicionals poden aportar pel que fa a l'enteniment del que és real.

També recomanaria com a introducció als diversos corrents hermenèutics contemporanis els articles continguts en Jaime D. Parra (coord.), *La simbología. Grandes figuras de la ciencia de los símbolos* (Barcelona: Montesinos 2001), on estudiosos com Ellémire Zolla, Victòria Cirlot o Amador Vega introdueixen la vida i obra de Marius Schneider, Heinrich Zimmer o Mircea Eliade, respectivament. Per cert, l'obra

d'aquest últim és essencial per a qui desitgi iniciar-se en els llenguatges antropològics del sagrat. Com a primer pas en el cosmos de l'estudiós romanès, recomanem *El sagrat i el profà* (Barcelona: Fragmenta, 2012), un llibre concebut pel seu autor com a divulgatiu i que sistematitza molts dels seus conceptes fonamentals, així com les seves perspectives sobre el mite. Per a una immersió més profunda en l'obra d'aquest autor és imprescindible consultar la seva famosa *Historia de las creencias y las ideas religiosas* (Barcelona: Paidós 1999, 4 vol.).

Si passem a parlar ja de perspectives hermenèutiques concretes sobre el que és simbòlic, recomanem quatre obres. En primer lloc, invitaria a la lectura dels textos de Carl G. Jung aplegats en *Los arquetipos y lo inconsciente colectivo* (Madrid: Trotta 2002), un volum que agrupa diversos estudis del psiquiatra suís, on es desvetllen els seus mètodes d'indagació clínica, i es desenvolupen conceptes fonamentals per a la psicologia profunda com el d'arquetipus, inconscient o ànima.

En segon lloc, m'agradaria recomanar *Las estructuras antropológicas de lo imaginario. Introducción a la arquetipología general* (Madrid: Taurus 1981), de Gilbert Durand. En aquesta obra, a través del desenvolupament de diverses perspectives sobre el símbol, sobretot la junguiana, l'autor francès planteja un mètode interpretatiu que serveix igual per a la crítica literària com per a l'anàlisi de les obres d'art. És interessant el seu intent de classificar en un sol llibre cadascuna de les possibilitats imaginàries de l'home i aportar una hermenèutica total per a l'imaginari col·lectiu.

En tercer lloc, parlant ja des de la Tradició i des d'un punt de

Guénon parla de la necessitat de fonamentar l'existència en una «base sensible per a elevar-se a esferes més altes»

vista clarament esotèric, són essencials els assaigs continguts en René Guénon, *Símbolos fundamentales de la Ciencia sagrada* (Barcelona: Paidós 1995), on l'autor francès ens parla de la necessitat humana de fonamentar la seva existència en una «base sensible per a elevar-se a esferes més altes». Ens és especialment evocador el seu assaig sobre el simbolisme ascensional truncat de la creu.

Com a exemple d'interpretació simbòlica complexa d'un material determinat (i molt proper a nosaltres, ja que estudia els claustres del monestir de Sant Cugat del Vallès, Santa Maria de Ripoll i el de la catedral de Girona), recomanem Marius Schneider, *El origen musical de los animales-símbolos en la mitología y la escultura antiguas* (Madrid: Siruela 1998; 1ª ed., 1948). Aquesta obra és el resultat de les anàlisis dels capitells figurats d'aquests tres claustres catalans; així, en unes cinc-cents pàgines, el musicòleg alemany relaciona en sèries de correspondències analògiques notes i instruments musicals, animals i elements, i arriba a reconstruir partitures vinculades a la història

dels mateixos monestirs: en el cas del benedictí de Sant Cugat, en els capitells, hi ressona, segons Schneider, l'himne dedicat al seu patró.

Acabem. Em sembla interessant citar dues obres que complementarien les anàlisis d'aquest darrer estudi. Per un costat, com a primer pas a la simbologia romànica medieval, recomanaria el ja clàssic de Marie-Madeleine Davy, *Iniciación a la simbología románica* (Madrid: Akal 1996), on l'acadèmica francesa arma paulatinament el lector amb una sèrie d'instruments que li permeten comprendre la iconografia i la funció de les figuracions, sempre religioses i de caràcter simbòlic, d'aquest període. Podríem afegir-hi (tant a aquesta obra com a la de Schneider), la lectura dels bestiaris medievals, autèntics compendis de saviesa tradicional basada en l'exegesi dels animals que pertanyen a la tradició bíblica. Trobem un bon esforç de síntesi en Ignacio Malaetxeberria, *Bestiario medieval* (Madrid: Siruela 2002), que uneix diverses tradicions escripturals, tot presentant una obra de consulta extremadament útil en edició manual i bella.